

๘. ทุตียคททูลพทตต¹

[๑๐๐] สาวตุนิทานัน. อนมตคโคย ภิภขเว สัสาโร, ปุพพา โภภี น ปญญาติ อวิชาเนีวณนัน สตตทานัน ตณหาสญโญชนนัน สนนาวต สัสรต. เสยยถาปี ภิภขเว สา คททูลพทโร ทเพห ซี้เล วา ถมภ วา อุนนิพทโร. โส คจจติ เจปี, ตเมว ซี้ลั วา ถมภ วา อุคคจจติ. ตัญจติ เจปี, ตเมว ซี้ลั วา ถมภ วา อุนติญจติ. นิสีทติ เจปี, ตเมว ซี้ลั วา ถมภ วา อุนนิสัทติ. นิปชชติ เจปี, ตเมว ซี้ลั วา ถมภ วา อุนนิปชชติ. เอวเมว โข ภิภขเว อสุตตวา ปุคชชโน รูป “เอต มม, เอโสทมสมิ, เอโส เม อตตทา”ติ สมนุปลสติ. เวหน... สญญ... สงขาเร ... วิญญาณัน “เอต มม, เอโสทมสมิ, เอโส เม อตตทา”ติ สมนุปลสติ. โส คจจติ เจปี, อิเม² ปญจปาทานกขนุเอ อุกคจจติ. ตัญจติ เจปี, อิเม ปญจปาทานกขนุเอ อุนติญจติ. นิสีทติ เจปี, อิเม ปญจปาทานกขนุเอ อุนนิสัทติ, นิปชชติ เจปี, อิเม ปญจปาทานกขนุเอ อุนนิปชชติ. ตสมตติห ภิภขเว อภิภขณ สก จิตต ปจจเวกชิตพพ “ทีสมรตตมิท จิตต สุกิลิญจัน ราเคน โทเสน โมเหนา”ติ. จิตตสูกิลเสสา ภิภขเว สตตทา สุกิลิสสนติ, จิตตโวทานา สตตทา วิสุชณนติ.

ทัญจัน โว ภิภขเว จรณนาม จิตตุนติ ? เอวมภนุเต. ตมปี โข ภิภขเว จรณ นาม จิตต จิตเตเนว จิตตติ, เตหนี โข ภิภขเว จรณน จิตเตน จิตตญญว จิตตตร. ตสมตติห ภิภขเว อภิภขณ สก จิตต ปจจเวกชิตพพ “ทีสมรตตมิท จิตต สุกิลิญจัน ราเคน โทเสน โมเหนา”ติ. จิตตสูกิลเสสา ภิภขเว สตตทา สุกิลิสสนติ, จิตตโวทานา สตตทา วิสุชณนติ.

นาห ภิภขเว อญญ เอกนิกายปี สมนุปลสสามิ. เอว จิตต ยถิท ภิภขเว ติจจจจจคตา ปาณา, เตหนี โข ภิภขเว ติจจจจจคตา ปาณา จิตเตเนว จิตตติ. เตหนี โข ภิภขเว ติจจจจจคเตหิ ปาณหิ จิตตญญว จิตตตร. ตสมตติห ภิภขเว อภิภขณ สก จิตต ปจจเวกชิตพพ “ทีสมรตตมิท จิตต สุกิลิญจัน ราเคน โทเสน โมเหนา”ติ. จิตตสูกิลเสสา ภิภขเว สตตทา สุกิลิสสนติ, จิตตโวทานา สตตทา วิสุชณนติ.

¹ สังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค เล่ม ๑๗ มจร

² อ.ม.,อ. อิเม

เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว รัชโก วา จิตฺตการโก วา รัชนาย วา ลาชาย วา หลิทฺทียา วา นีลียา³ วา มณฺฑชฺญสฺสา⁴ วา สุปริมภฺฐสฺส ผลเก วา ภิตฺติยา วา ทุสฺสปภฺฐว วา อิตฺถิรूपิ วา ปุริสรूपิ วา อภินิมฺมิเนยฺย สพฺพวงฺคปจฺจํคํ. เอวเมว โข ภิกฺขเว อสฺสุตฺวา ปุณฺณชฺชโน รุปญฺญว อภินิพฺพุตฺเตนฺโต อภินิพฺพุตฺเตติ. เวทญฺญว... สญฺญญว... สงฺขารเยว... วิญฺญาณญฺญว อภินิพฺพุตฺเตนฺโต อภินิพฺพุตฺเตติ. ตํ ก็ มณฺญถ ภิกฺขเว รุปิ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ? อนิจฺจํ ภาณฺเต. เวทนา... สญฺญา... สงฺขาร... วิญฺญาณํ นิจฺจํ วา อนิจฺจํ วาติ ? อนิจฺจํ ภาณฺเต. ตสฺมาติห ภิกฺขเว ๔เปฯ เหวํ ปสฺสํ ๔เปฯ นาปรี อิตฺถตฺตยาติ ปชานาตีติ. อภฺฐมฺ.

๘. ทุติยคัททูลพัทธสูตร

ว่าด้วยอุปมาด้วยสุนัขถูกล่าม สูตรที่ ๒

[๑๐๐] เรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถี

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย สงสารนี้มีเบื้องต้นเบื้องปลายที่ใครๆ รู้ไม่ได้ เบื้องต้นเบื้องปลายไม่ปรากฏแก่สัตว์ทั้งหลาย ผู้มีอริชชาเป็นเครื่องปิดกั้น มีตัณหาเป็นเครื่องประกอบไว้ ท่องเที่ยวไป

สุนัขที่เขาผูกไว้ด้วยเชือก ล่ามไว้ที่หลักหรือเสาที่แข็งแรง ถ้าแม่สุนัขนั้นเดิน ก็เดิน ไกล่หลักหรือเสานั้นเอง ถ้าแม่สุนัขนั้นยืน ก็ยืนไกล่หลักหรือเสานั้นเอง ถ้าแม่สุนัขนั้นหมอบ ก็หมอบไกล่หลักหรือเสานั้นเอง ถ้าแม่สุนัขนั้นนอน ก็นอนไกล่หลักหรือเสานั้นเอง แม้ฉันใด ปุณฺณผู้ไม่ได้สดับก็ฉันนั้นเหมือนกัน พิจารณาเห็นรูปว่า นั่นของเรา เราเป็นนั่น นั่นเป็นอัตตาของเรา ... เวทนา ... สัจฺญา ... สงฺขาร ... พิจารณาเห็นวิญฺญาณว่า นั่นของเรา เราเป็นนั่น นั่นเป็นอัตตาของเรา ปุณฺณนั้น ถ้าแม่เขาเดินก็เดินไกล่อุปาทานขันธ์ ๕ ประการนี้เอง ถ้าแม่เขายืนก็ยืนไกล่อุปาทานขันธ์ ๕ ประการนี้เอง ถ้าแม่เขานั่งก็นั่งไกล่อุปาทานขันธ์ ๕ ประการนี้เอง ถ้าแม่เขานอนก็นอนไกล่อุปาทานขันธ์ ๕ ประการนี้เอง

³ ก. นีลย

⁴ ฉ.ม. มณฺฑชฺญสฺสา, อ. มณฺฑชฺญสฺสา

ความเศร้าหมองและความผ่องแผ้วแห่งจิต

ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เธอทั้งหลายควรพิจารณาจิตของตนเนื่องๆ ว่า จิตนี้เศร้าหมองแล้วด้วยราคะ โทสะ โมหะ เป็นเวลานาน สัตว์ทั้งหลายเศร้าหมองเพราะจิตเศร้าหมอง สัตว์ทั้งหลายบริสุทธิ์เพราะจิตผ่องแผ้ว ภาพจิตรกรรมที่เขาเขียนไว้ เธอทั้งหลายเห็นแล้วหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า เห็นแล้ว พระพุทธเจ้าข้า

ภิกษุทั้งหลาย แม้ภาพจิตรกรรมที่เขาเขียนไว้นั้น จิตรกรก็คิดด้วยจิตนั่นเอง จิตนั่นเองวิจิตรกว่าภาพจิตรกรรมที่เขาเขียนไว้นั้น เพราะเหตุนั้นแล เธอทั้งหลายควรพิจารณาจิตของตนเนื่องๆ ว่า จิตนี้เศร้าหมองแล้วด้วยราคะ โทสะ โมหะ เป็นเวลานาน สัตว์ทั้งหลายเศร้าหมองเพราะจิตเศร้าหมอง สัตว์ทั้งหลายบริสุทธิ์เพราะจิตผ่องแผ้ว

เราไม่พิจารณาเห็นสัตว์อื่นแม้เพียงหมู่เดียวซึ่งวิจิตร เหมือนอย่างสัตว์ดิรัจฉานนี้เลย สัตว์ดิรัจฉานแม้เหล่านั้นจิตรกรก็คิดด้วยจิตนั่นเอง จิตนั่นเองวิจิตรกว่าสัตว์ดิรัจฉานแม้เหล่านั้น เพราะเหตุนั้น เธอทั้งหลายควรพิจารณาจิตของตนเนื่องๆ ว่า จิตนี้เศร้าหมองแล้วด้วยราคะ โทสะ โมหะ เป็นเวลานาน สัตว์ทั้งหลายเศร้าหมองเพราะจิตเศร้าหมอง สัตว์ทั้งหลายบริสุทธิ์เพราะจิตผ่องแผ้ว

ภิกษุทั้งหลาย ช่างย่อมนหรือจิตรกร เมื่อมีเครื่องย่อมนก็ดี ครั่งก็ดี ขมิ้นก็ดี สีเขียวก็ดี สีแดงก็ดี พึงเขียนรูปสตรีหรือรูปบุรุษ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบทุกส่วนลงบนแผ่นกระดาน ฝาหรือแผ่นผ้าที่เกลี้ยงเกลา แม้ฉันใด ปุถุชนผู้ไม่ได้สดับก็ฉันนั้นเหมือนกัน เมื่อจะให้เกิด ก็ให้รูปนั่นเองเกิด ... เวทนา ... สัญญา ... สังขาร ... เมื่อจะให้เกิด ก็ให้วิญญาณนั่นเองเกิด

ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจะเข้าใจความซื่อมั่นว่าอย่างไร รูปเที่ยงหรือไม่เที่ยง
ไม่เที่ยง พระพุทธเจ้าข้า

เวทนา ... สัญญา ... สังขาร ... วิญญาณเที่ยงหรือไม่เที่ยง
ไม่เที่ยง พระพุทธเจ้าข้า

ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล ฯลฯ อริยสาวกผู้ได้สดับเห็นอยู่อย่างนี้ ฯลฯ รู้ชัดว่า ... ไม่มีกิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้อีกต่อไป

ทุติยคัมภีร์พุทธสูตรที่ ๘ จบ